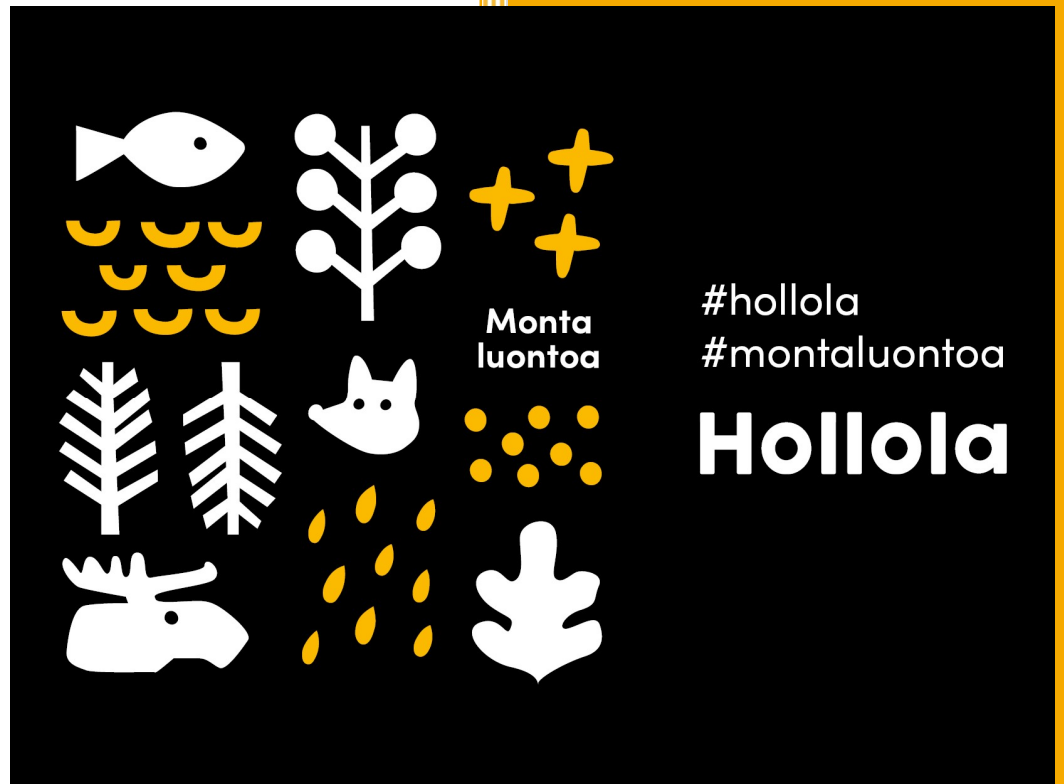

Hollola

Vuoden 2023 talousarvion ja vuosien 2024— 2026 taloussuunnitelman laadintaohjeet

Talouden linjaukset sekä tekniset ohjeet
palvelualueiden talousarvion 2023 ja
taloussuunnitelman 2024-2026
valmisteluun

Kunnanhallitus 20.6.2022

VASTUULLISESTI

—

Ennakoivasti

Ratkaisukeskeisesti

Avoimesti

Välittäen

Sisällys

Aikataulu	1
Kuntatalouden kehitys	5
Väestön kehitys	10
Työttömyyden kehitys	10
Strategia ja toiminnalliset tavoitteet	10
Ohjeet talousarvio ja taloussuunnitelman valmisteluun	12
Menopainelaskelman mukainen tuloslaskelma	14

Aikataulu

20.6	Kunnanhallitus hyväksyy talousarvio ja taloussuunnitelman laadintaohjeet, palvelualueet aloittavat taloussuunnitelman valmistelun laadintaohjeiden mukaisesti
15.7.	Hollolan Tilapalvelu Oy:n arvio sisäisistä vuokrista vuodelle 2023 ja arvio vuokrien kehityksestä vuosille 2024-2026 valmis ja toimitettu talouspalveluille
kesä-elokuu	Talousarvion tekninen valmistelu ja käsittelyt palvelualueiden johtoryhmissä
pe 2.9	Talousarvion tallennus Opiferukseen valmis, ml. investoinnit.
12.9	Johtoryhmän talousarviokokonaisuuden 1. käsittely
19.9	Johtoryhmän talousarviokokonaisuuden 2. käsittely
3-5.10	Talousarvioesitysten käsittely kunnanhallituksessa ja valiokunnissa
8.10	Valtuuston talousseminaari (verorahoitus+tasapaino)
13.10	Kunnanjohtaja julkaisee talousarvioesityksensä
17.10 ja 7.11	Kunnanhallitus käsittelee talousarviota ja tekee esityksen kunnanvaltuustolle vuoden 2023 veroprosenteista sekä ja esityksen vuoden 2023 talousarviosta ja vuosien 2024-2026 taloussuunnitelmasta
14.11	Kunnanvaltuusto päättää vuoden 2023 veroprosenteista ja vuoden 2023 talousarviosta ja taloussuunnitelmasta vuosille 2024-2026
21.11	Kunnanhallitus hyväksyy talousarvion toimeenpano-ohjeet
31.12.	Kunnanhallitus ja valiokunnat ovat hyväksyneet palvelualueiden käyttösuunnitelmat

Yhteyshenkilöt:

Hallinto- ja talousjohtaja	Turkka Rantanen	044 7801 700
Taluspäällikkö	Piia Paasiranta	044 7801 236
Taloussuunnittelija	Leila Tupasela	044 7801 425
Taloussuunnittelija	Assi Rask	044 7801 235

Talousarvion laadinnan perusteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:ssä säädetään kunnan talousarviosta. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja veloitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Kuntalain 110 §:n mukaan talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Tällä asiakirjalla kunnanhallitus antaa linjaukset palvelualueille ja niiden alaisille vastuualueille talousarvion laadintaa varten. Lisäksi tarvittavia käytännön ohjeita annetaan palvelualueille konsernipalveluiden toimesta.

Yleinen taloudellinen kehitys

Suomen talous oli hyvässä vedossa. Tarkentuneissa tilastoissa vuoden 2020 kuoppa osoittautui aiemmin arvioitua pienemmäksi. Vuonna 2021 tuotanto kasvoi poikkeuksellisen nopeasti 3,5 prosentin vauhtia ja saavutti koronaa edeltäneen tasonsa. Alkuvuoden 2022 aikana työllisyys nousi ennätyskorkeaksi samalla kun avoimia työpaikkoja oli ennätyskorkeasti paljon. Kuluttajien ja yritysten usko tulevaisuuteen oli vahva. Verotuloja kertyi valtion kirstuun mukavasti. Tämän perusteella ennustelaitokset olivat jo valmiit tarkistamaan arvioitaan Suomen taloudesta aiempaa suotuisammiksi.

Kuva taloudesta muuttui kertaheitolla, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Viime viikot ennustelaitokset ovat arvuutelleet, miten käy Ukrainan, Venäjän, Euroopan ja Suomen. Sitä kukaan ei voi varmasti tietää. Jokseenkin varmaa on, että ainakin tänä vuonna talous kasvaa selvästi aiemmin arvioitua hitaammin Euroopassa ja Suomessa. Venäjällä tuotannon arvioidaan supistuvan kaksinumeroista vauhtia. Ukrainalle ja ukrainalaisille sota on taloudellinen ja inhimillinen katastrofi.

Valtiovarainministeriö arvioi, että Suomen kokonaistuotanto kasvaa keskimäärin 1,5% ja kuluttajahintainflaatio kiihtyy 4 prosenttiin tänä vuonna. Koko kasvu on ns. kasvuperintöä edelliseltä vuodelta. Venäjän hyökkäys Ukrainaan alkaa vaikuttaa talouteen vuoden toisella neljänneksellä. Talous alkaa toipua loppuvuoden aikana ja vuoden lopussa tuotanto saavuttaa uudelleen vuoden alun tason.

Arvio perustuu oletukseen, että sota ei laajene Ukrainan ulkopuolelle vaan jäätyy Ukrainaan ja pakotteet, joita länsimaat ovat asettaneet Venäjälle ja Venäjä länsimaille, pysyvät voimassa nykyisen laisina pitkään. Jos sota tai pakotteet laajenevat, häiriöt Euroopan taloudessa ulottuvat syvemmälle eikä tuotanto Suomessa saavuta vuoden alun tasoa vuoden 2022 aikana.

Sodan epäsuotuisat vaikutukset lisäävät painetta julkiseen talouteen, kun talouden ja työllisyyden kasvu hidastuu ja työttömyys alenee hitaammin. Myös tarpeet osoittaa enemmän rahaa turvallisuuteen, pakolaisten vastaanottamiseen, huoltovarmuuteen, pakotteista aiheutuvan kustannusten nousun korvaamiseen sekä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuuriin ja vihreän siirtymän kohdistuviin tukiin ja investointeihin lisäävät painetta julkiseen talouteen.

Kaiken päälle korot ovat alkaneet nousta. Euroopan keskuspankki arvioi inflaation kiihtyvän yli tavoitteen ja hintavakauteen kohdistuvien riskien kasvaneen euroalueella. Se on ilmoittanut kiristävänsä euroalueen rahoitusoloja irtautumalla vähitellen määrällisestä elvytyksestä ja valmistautumalla nostamaan ohjaukorkoa myöhemmin 2022 aikana. Korokojen nousu alkaa lisätä julkisen talouden korkomenoja sitä mukaa, kun erääntyviä lainoja uusitaan ja uutta lainaa otetaan.

Suomi asemoituu osaksi vakaata ja vaurasta länttä eikä luottamus Suomen valtion kykyyn hoitaa velkansa ja muut vastuunsa ole heikentynyt. Julkisen talouden kykyä ottaa vastaan ja lievittää Venäjän hyökkäyksen liikkeelle sysäämiä epäsuotuisia vaikutuksia tukee se, että julkisessa velkaantumisessa suhteellinen asemamme vertaistemme joukossa ei ole heikentynyt – siitä huolimatta, että julkisen talouden velkaantuminen ja muut vastuut kasvoivat merkittävästi koronan aikana. Kasvava velka- ja vastuuvipu lisää kuitenkin aina julkisen taloudenpidon riskejä.

Useiden arvioiden mukaan kokonaistuotannon kasvu ei vuosikeskiarvona mitattuna hidastu alle potentiaalisen vauhtinsa Suomessa eikä euroalueella tänä vuonna. Pakotteet ja paine hylätään Venäjän markkinat iskevät yksittäisiin yrityksiin ja toimialoihin, mutta kokonaisuutena sodan vaikutusten talouteen arvioidaan jäävän maltillisiksi ja väliaikaisiksi. Kattava julkinen sosiaalivakuutusjärjestelmä ylläpitää kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja kysyntää Suomen taloudessa. Julkisen kulutuksen ja investointien kasvattaminen jäsenmaissa ja mahdollisesti jäsenmaiden yhteisellä päätöksellä tukee puolestaan kysyntää koko EU:ssa. Näistä syistä tarvetta talouden kokonaiskysynnän lisätukemiselle finanssipolitiikan keinoin ei ole. Väliaikaiset ja mittaluokaltaan ja kohdentumiseltaan rajatut toimet talouteen kohdistuvan epäsuotuisan vaikutuksen lievittämiseksi riittävät. Lisäksi, koska julkisessa taloudessa pelimerkkejä on tarpeen varata epäsuotuisamman kehityksen varalle, menoja pitäisi myös pystyä priorisoimaan ja kohdentamaan uudelleen.

Pidemmillä aikavälillä sodan vaikutukset ovat rakenteellisia ja sulautuvat osaksi muuta käynnissä olevaa talouden ja yhteiskunnan rakenteellista muutosta – koronan jättämien jälkien korjaamista;

väestörakenteen muutosta, maassa muutttoa ja maahanmuuttoa; ilmaston muutosta ja luontokatoa; teknologian ja työn muutosta.

Menetetty Venäjän markkina pitää korvata viennillä muille markkinoille. Venäläisestä fossiilisesta energiasta pitää irtautua nopeasti ja korvata se vihreällä energialla. Täytyy investoida ja ottaa käyttöön uutta teknologiaa. Täytyy rakentaa näkyvä tulevaisuuteen ja sen tueksi houkutteleva investointiympäristö.

Houkutteleva investointiympäristö tarkoittaa hyvää kilpailukykyä – kaikilla kilpailukyvyn osa-alueilla. Vakaalla pohjalla lepäävä julkinen talous tukee yhteiskunnan varautumista ja iskunkestävyyttä. Talouden uudistaminen niin, että talouden voimavarat kasvavat ja ovat entistä tehokkaammassa käytössä, vahvistaa kaikkia näitä. Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan aiheutuvat epäsuotuisat vaikutukset Suomen talouteen korostavat tarvetta jatkaa talouden uudistamista. Eikä koronaakaan ole vielä voitettu.

Keskeiset ennusteluvut

	2020	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	238	1,2	-2,3	3,5	1,5	1,7	1,5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	85	2,4	-6,6	5,3	2,6	3,7	4,2
Kokonaistarjonta	323	1,5	-3,5	4,0	1,8	2,3	2,3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	85	6,7	-7,5	4,7	2,0	4,4	5,1
Kulutus	179	1,1	-2,7	3,2	2,1	0,9	1,0
yksityinen	122	0,7	-4,1	3,1	2,0	1,7	1,5
julkinen	58	2,0	0,4	3,2	2,2	-0,8	-0,2
Investoinnit	58	-1,5	-0,3	1,2	2,2	2,9	2,0
yksityiset	46	-2,3	-2,9	4,6	0,9	2,1	3,2
julkiset	12	2,4	11,2	-12,0	8,5	6,1	-2,9
Kokonaiskysyntä	323	1,5	-3,6	3,8	2,4	2,8	2,8
kotimainen kysyntä	238	-0,4	-2,1	3,5	2,5	2,1	1,8

Lähde: VM taloudellinen katsaus kevät 2022

Talouden ennusteisiin liittyy poikkeuksellisen suuria epävarmuustekijöitä.

Alla olevassa skenaariossa tarkastellaan tilannetta, missä Venäjään kohdistuvia pakotteita laajennettaisiin. Laajentamisen perusteena voisivat olla siviiliväestöön ja -kohteisiin kohdistuvat sotilaalliset toimet. Pakotteiden laajentaminen yhdistettynä Venäjän pyrkimykseen ratkaista sota suurkaupunkien piirityksillä ja kauaskantoisella tulenkäytöllä kohottaisi riskiä sotilaalliselle eskalaatiolle. Sotatoiminen seurauksena syntyisi pitkäaikainen ja pysyvä humanitaarinen kriisi EU:n alueelle.

Laskelmassa oletetaan, että pakotteiden laajentamisen seurauksena energiahyödykkeiden kauppa Venäjän kanssa loppuisi ja sen ja sen seurauksena energian hinta kaksinkertaistuisi. Energian saatavuus heikkenisi sekä käytölle asetettaisiin rajoituksia, mutta energia korvaantuisi tarjonnalla muista lähteistä tai toisilla energiamuodoilla. Saatavuuden heikkenemisellä olisi tilapäisiä negatiivisia vaikutuksia kotitalouksille sekä yrityksille.

Hintojen nousu lisäisi kotitalouksien sekä yritysten kustannuksia. Varsinkin pienituloiset kotitaloudet joutuisivat tinkimään muusta kulutuksesta energian hintojen noustessa. Yritykset pyrkisivät siirtämään kohonneita kustannuksiaan hyödykkeiden sekä palveluiden hintoihin, mikä kiihdyttäisi inflaatiota sekä tekisi siitä laaja-alaisempaa. Hintojen nousu alentaisi yksityistä kulutusta. Saatavuusongelmat vähentäisivät kotitalouksien asumiseen kohdistuvaa kulutusta tilapäisesti. Saatavuusongelmat heijastuisivat myös yrityksiin ja tuotannon kasvu hidastuisi.

Sodan pitkittyessä ja pakotteiden lisääntyessä kotitalouksien sekä yritysten luottamus vähenisi. Kuluttajat vähentäisivät kulutustaan ja yritykset eivät ehkä investoisi epävarmuuden vallitessa. Laskelmassa oletetaan, että luottamuksen heikkeneminen hidastaisi kokonaistuotannon kasvua tänä ja seuraavana vuonna euroalueella, mukaan lukien Suomessa. Laskelmassa on otettu myös huomioon euroalueen talouskasvun hidastumisesta seuraava Suomen vientikysynnän hidastuminen. Tämän vaikutuksen arvioidaan olevan noin viidennes Suomen kokonaisvaikutuksesta.

Heikomman kehityksen vaikutukset talouteen, julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkasuhteeseen

Euro-alue	Ennuste, %-muutos				Suomi	Ennuste, %-muutos			
	2021	2022	2023	2024		2021	2022	2023	2024
BKT	5,2	3,2	2,2	1,8	BKT	3,5	1,5	1,7	1,5
Inflaatio	2,6	5,1	2,1	1,9	Inflaatio	2,2	4,0	2,1	1,7
					Työllisyys	2,4	1,0	0,8	0,5
					Rahoitus- asema, % BKT	-2,6	-2,2	-1,7	-1,4
					Velka- suhde, % BKT	65,8	66,2	66,9	68,0
	Vaihtoehtoinen laskelma, %-muutos					Vaihtoehtoinen laskelma, %-muutos			
BKT	5,2	1,6	1,0	1,7	BKT	3,5	0,5	0,8	1,5
Inflaatio	2,6	8,5	2,6	2,4	Inflaatio	2,2	6,2	2,4	2,0
					Työllisyys	2,4	0,1	0,0	0,5
					Rahoitus- asema, % BKT	-2,6	-2,7	-2,7	-2,4
					Velka- suhde, % BKT	65,8	67,2	69,3	71,2

Kuntatalouden kehitys

Koronaepidemian vuoksi kuntatalouteen kohdennetut mittavat tukitoimet ovat peittäneet hetkeksi alleen kuntatalouden rakenteelliset ongelmat. Vuosi 2022 näyttää kuntataloudessa jälleen vaikealta, vaikka yhteisöverotuloennustetta kuluvalle vuodelle onkin nostettu merkittävästi vuoden 2021 lisäennakoiden ja alkuvuoden 2022 vahvan kertymän vuoksi. Kuitenkaan kuntatalouden kirjanpidon vuoden 2022 kaikissa luvuissa kuntatalouden tilanteen haasteellisuus ei suoraan näy, sillä niissä on huomioitu Helsingin kaupungin liikennelaitoksen (HKL) yhtiöittäminen, joka vaikuttaa etenkin nettoinvestointeihin ja sitä kautta toiminnan- ja investointien rahavirtaan ja rahoituksen rahavirran lukuihin.

Kuntatalouden toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan noin 1,8 prosenttiin vuonna 2022. Menojen kasvua ylläpitävät väestön ikääntymisestä johtuva sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvu, hoito- ja palveluvelan purkaminen sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset, joiden kustannukset nousevat vuosittain. Koronaepidemian aiheuttamia menoja on sisällytetty ennusteeseen saman verran kuin hybridistrategian torjuntaan budjetoituja 1,6 mrd. valtionavustuksia jäi viime vuodelta käyttämättä eli noin 500 milj. euroa. Koronaviruksen edellyttämien suojautumis- ja torjuntatoimien kustannusten ja niitä vastaavan rahoituksen on oletettu kehitysarviossa olevan vuonna 2022 yhtä suuret. Lisäksi uusia menoja muodostuu Ukrainan sotaa pakenevista, joista syntyviä kuluja hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille. Tarvittavat määrärahat varataan vuoden 2022 lisätalousarvioon sekä jatkossa talousarvioon ja julkisen talouden suunnitelmaan tarpeen mukaan. Vuoden 2022 toisen lisätalousarvion tarkkoja lukuja ei vielä tiedetä. Ennusteessa lisäkuluja on oletettu aiheutuvan kunnille 75 milj. euron edestä vuonna 2022. Sekä kuluvan vuoden että jatkovuosien maahanmuutosta aiheutuviin menoihin liittyy suurta epävarmuutta, sillä määrärahatarve on riippuvainen muun muassa tulijoiden toteutuvasta lukumäärästä sekä heidän iästään ja palvelutarpeistaan.

Kuntien ja kuntayhtymien omat sopeutustoimet painottuvat kuluvanakin vuonna menojen kasvun hillintään. Valtaosa kunnista piti kunnallisveroprosenttinsa ennallaan vuonna 2022. Koko maan keskimääräinen kunnallisveroprosentti on 20,01 prosenttia, eli käytännössä luku ei muuttunut viime vuodesta juuri lainkaan. Kuntatyönantajien henkilöstösäästökyselyn mukaan kunnat- ja kuntayhtymät pyrkivät sopeuttamaan kuluvana vuonna henkilöstömenojaan noin 1,2 prosentilla, eli noin 270 milj. eurolla. Valtaosa säästöistä on tarkoitus saada aikaan hyödyntämällä luonnollista poistumaa. Lisäksi säästöjä haetaan muun muassa töiden uudelleen järjestelyillä, uusilla toimintatavoilla ja toimintoja tehostamalla. Kuntatalouden kehitysarvioon on sisällytetty kuntien ja kuntayhtymien pysyviä sopeutustoimia 100 milj. euroa, sillä saavutetut säästöt ovat toteutuneet tavallisesti tavoitteita pienempinä.

Kuntasektorin kustannustason nousuksi arvioidaan 3,2 prosenttia vuonna 2022. Henkilöstökulut muodostavat kuntasektorin suurimman kuluerän, ja siksi kunta-alan palkkaratkaisuilla on suuri merkitys kuntatalouden kustannuskehitykselle. Koska kunta-alan neuvottelutulos ei ole vielä ratkennut, kunta-alan ansiokehityksen on oletettu kehitysarviossa mukailevan työmarkkinoiden yleistä ansiokehitystä vuosina 2022–2026. Työmarkkinoiden kireys näkyy korostetusti kunta-alalla, sillä TEM:in ammattibarometrin mukaan työnantajilla on pulaa etenkin terveydenhuollon ja sosiaalityön ammattilaisista. Myös varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien rekrytoinneissa on ollut haasteita. Kunta-alan ammattiryhmien työvoimapula tekee palkkaneuvotteluista tavallista haastavampia.

Vaikka kuntatalouden toimintamenojen kasvuvauhdin arvioidaankin hidastuvan vuonna 2022, heikkenee kuntatalouden toimintakate voimakkaasti, sillä toimintamenojen kasvaessa toimintatulojen arvioidaan laskevan noin 5,8 prosenttia. Merkittävin vaikutus toimintatulojen laskuun aiheutuu määräaikaisten valtionavustusten pienenemisestä tai päätymisestä. Lisäksi vuoden 2021 toimintatuloihin kirjattiin kertaluonteisia eriä, joiden poistuminen laskee myyntituloja edellisvuoteen verrattuna. Kuntatalouden nettoinvestoinnit laskivat jyrkästi vuonna 2021 useamman vuoden kasvun jälkeen. Osa investoinneista siirtyi kuluvalle vuodelle ja investointien arvioidaankin pysyvän korkealla tasolla, vaikka kirjanpidollisesti nettoinvestoinnit näyttävätkin laskevan vuonna 2022. Laskua selittää HKL:n yhtiöittämisen vaikutus.

Kuntatalouden menot 2023–2026

Vuosi 2023 on hyvin poikkeuksellinen kuntataloudessa niin menojen kuin tulojenkin kehityksen osalta, sillä sote-uudistuksen seurauksena kuntien toiminnan kustannukset vähenevät ja käyttötalousmenoista siirtyy pois noin puolet. Toimintamenojen arvioidaan alenevan 54 prosenttia vuonna 2023. Toimintamenojen laskua kiihdyttää sote- ja pelastustehtävien poistumisen lisäksi hallituskauden päätyminen, jonka seurauksena useita määräaikaisia toimia päättyy. Toisaalta Ukrainasta sotaa paenneiden ihmisten auttamiseen tarvittavien panostusten arvioidaan kasvavan muun muassa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen tarpeen kasvun vuoksi.

Vuosina 2024–2026 kuntatalouden toimintamenot kasvavat keskimäärin 2,3 prosenttia vuodessa. Toimintamenojen kasvu aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Kuntien kustannuskehitystä kuvaavan peruspalvelujen hintaindeksin muutos on keskimäärin 2,6 prosenttia vuodessa. Sote-uudistuksen jälkeen kuntatalouden kustannuksista suurin osa syntyy varhaiskasvatukseen sekä koulutuksen järjestämisestä. Koko 2010-luvun jatkunut syntyvyyden aleneminen on kuitenkin kääntänyt koulutuksen (mukaan lukien varhaiskasvatus) palvelutarpeen laskuun. Jotta palvelutarpeen pieneneminen toteutuisi menosäästönä, kunnissa tulisi olla valmiutta sopeuttaa palvelutuotantoa palvelutarpeen muuttuessa. Varhaiskasvatuksessa lasten määrä ei ennen koronaepidemian alkua vähentynyt ikäluokkien pienentymisestä huolimatta, mikä oli seurausta osallistumisasteen kohoamisesta. Erot varhaiskasvatukseen osallistumisessa ovat eri alueiden välillä kuitenkin merkittäviä. Lisäksi pienissä kunnissa kouluverkko on monin paikoin supistettu jo niin, ettei sen kaventaminen ole mahdollista lopettamatta palvelua kokonaan. Siksi palvelutarpeen laskua on pehmennetty kehitysarviossa. Jatkossa laadukkaan opetuksen turvaaminen kohtuukustannuksin vaatii kuntien välistä yhteistyötä ja uudenlaisia ratkaisuja.

Kuntataloudesta siirtyy hyvinvointialueille investointeja arviolta 950 milj. euron edestä. Investointien nopeimman kasvuvaiheen arvioidaan olevan jo takanapäin, mutta kasvukeskusten investointipaineet ja koko maan laajuinen korjausvelka pitävät investoinnit korkealla tasolla. On kuitenkin mahdollista, että investointeja lykkääntyy tai jopa keskeytyy vallitsevan epävarmuuden ja korkeiden hintojen vuoksi.

Kuntatalouden menot pysyvät koko tarkastelujaksolla 2022–2026 hieman tuloja suurempina lukuun ottamatta vuotta 2023, jolloin sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Vuosikate riittää kattamaan poistot kaikkina tarkasteluvuosina painelaskelmassa. Kuntatalouden tilanne helpottuu sote-uudistuksen myötä nopeimmin kasvavien menojen siirtyessä pois kuntien vastuulta. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että kuntatalouden rakenteelliset ongelmat olisi täysin selätetty. Kuntataloudessa tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy sote-uudistuksen jälkeenkin, sillä menojen ja tulojen välillä on rakenteellinen epätasapaino. Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät kuitenkin muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi mittavina.

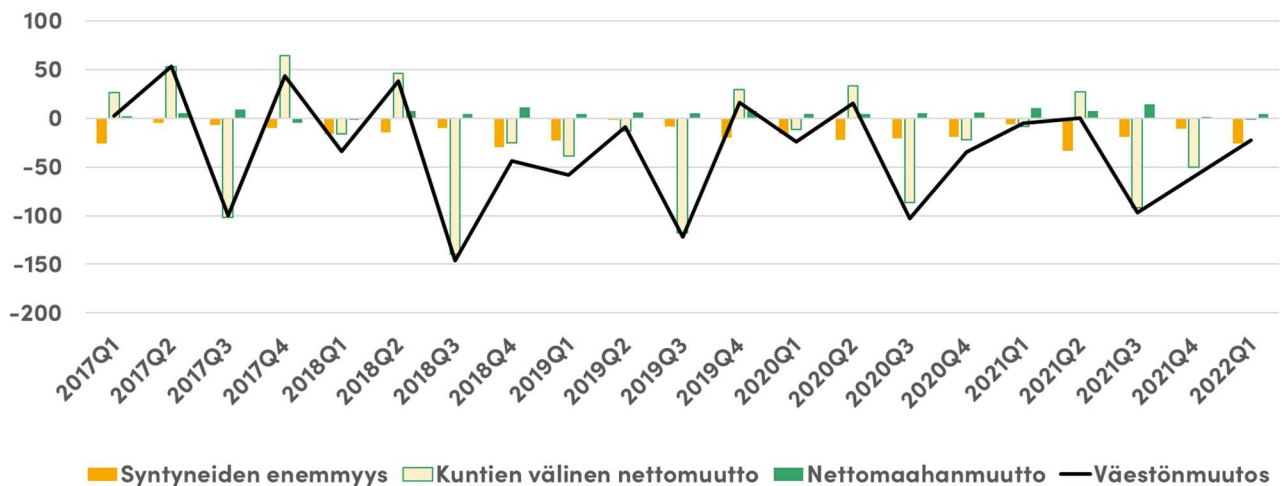
Vuonna 2023 kuntatalouden lainoista siirtyy arviolta 5,1 mrd. euroa pois sote-uudistuksen myötä. Tämän jälkeen kuntatalouden lainakannan kasvuvauhti hidastuu selkeästi viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna. Kuntatalouden lainakanta kasvaa tarkastelujakson lopulla 21,4 mrd. euroon. Korkotaso on pysynyt jo pitkään poikkeuksellisen matalalla tasolla, mutta korkoympäristön odotetaan normalisoituvan lähivuosina jo useamman vuoden vallinneesta epätavallisesta tilanteesta, jossa nimelliskorot ovat olleet negatiivisia. Tämä kiristää myös kuntataloutta.

Lähde: Kuntatalousohjelma 2023-2026, kevät 2021

Väestön kehitys

Hollolassa oli maaliskuun lopussa 23 067 asukasta, mikä on 20 henkilöä vähemmän kuin vuoden vaihteessa. Viime vuonna väkiluku pieneni 164 henkilöä edellisestä vuodesta. Väestön määrän kehityksen trendi on ollut laskeva vuodesta 2012 alkaen, jolloin Hollolassa asui 24 150 henkilöä. Kuolleisuus on ollut syntyvyyttä suurempaa vuoden 2016 syksystä alkaen. Vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä kuntien välinen muuttoliike on ollut käytännössä +-0. Luonnollinen väestön muutos heikensi väkilukua kuitenkin 26 henkilöllä. Ensimmäisellä neljänneksellä syntyneitä oli 32, mikä on huomattavasti vähemmän kuin aikaisempana vuonna (v. 2021 Q1, 57). Maahanmuutto kasvatti väkilukua 4 henkilöllä.

Luonnollinen väestönlisäys negatiivinen vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä. Kuntien välinen muuttoliike lähes nolla.

Työttömyyden kehitys

Kevät etenee hienosti työllisyyden osalta valtakunnallisestikin; avoimia työpaikkoja on runsaasti ja lyhyen aikaa (noin vuoden maksimissaan) työttömänä olleiden määrä sulaa pois. Samaan aikaan kuitenkin kipuillaan täyttämättömistä avoimista työpaikoista, ja kesän kausityöläisten puuttuminen vaikeuttaa monen yrityksen kesän suunnitelmia. Siinä rinnalla erittäin pitkään työttömänä olleiden määrä näyttää pysyvän samana, eikä työllistymisiä siellä ole.

Työ- ja elinkeinoministeriön tiedotetta ja alivaltiosihteeri Elina Pyllkäsen sanoja lainaten; nyt tarvitaan yksilöllistä palvelua pitkään työttömänä olleille, jotta voidaan pureutua heidän ongelmiinsa, ja työllistymisen esteeseen. Toukokuun alusta voimaan astunut uusi palvelumalli korostaa entisestään työnhakijan säännöllistä kohtaamista.

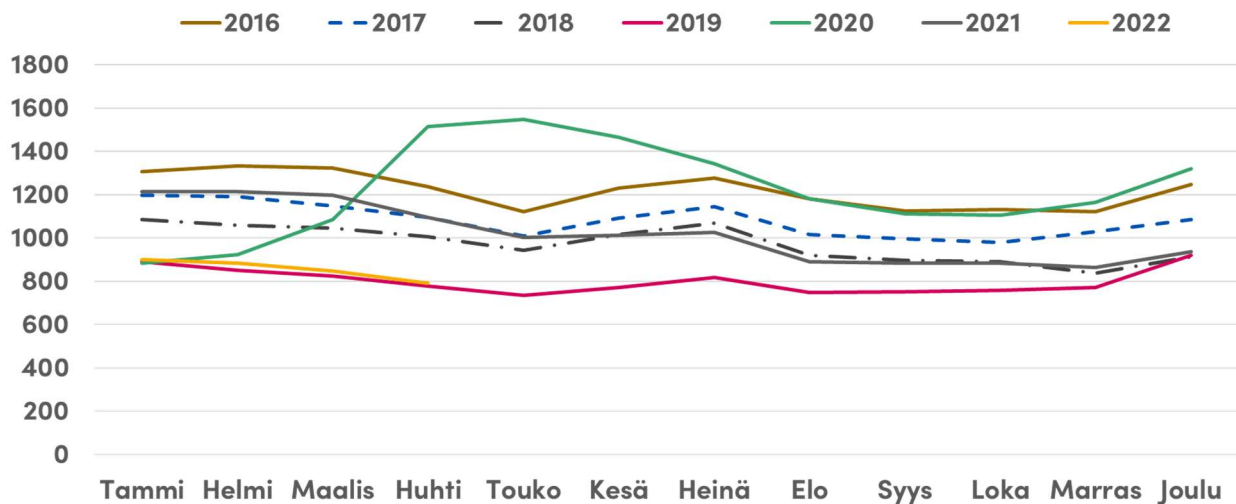
Hollolan työllisyyspalveluissa on nyt jo vuoden ajan periaatteessa toteutettu uutta juuri voimaan astunutta palvelumallia. Olemme tunnistaneeet, että pitkään työttömänä olleiden isoimmat haasteet ovat puutteellisessa työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa, tai että sitä ei käytännössä ole tehty

pitkittyneen työttömyyden aikana heidän ollessaan TE-toimiston asiakkuudessa. Hollolaisista työnhakijoista pitkään työttömänä olevista on n 200 henkilöä iältään yli 50-vuotiaita.

Omavalmentajien maltilliset asiakasmäärät, noin 100 asiakasta/ omavalmentaja, mahdollistavat asiakkaiden yksilöllisen palvelun. Työ- ja toimintakyvyn selvittäminen on hidasta ja monivaiheista työtä, mutta jo nyt on nähtävissä hyviä tuloksia. Asiakkaiden asiat etenevät selvitystyön edetessä. Työ vaatii monialaista yhteistyötä sosiaali- ja terveystalouden kanssa, mitä erityisesti pyritään nyt jatkossa rakentamaan asiakkaan tilannetta eteenpäin vieväksi.

Nuorten työttömien määrä ja työttömyys% alitettiin taas kertaalleen, josta erityinen kiitos kunnan omien toimijoiden hyvälle yhteistyölle. Yritysyhteistyö käynnistyy myös hiljalleen työllisyyspalvelujen osalta, kiitos elinkeinopalvelujen tekemän hyvän kartoitustyön talven aikana.

Työttömien määrässä on päästy vuoden 2019 tasolle

Ohjeet talousarvion ja taloussuunnitelman valmisteluun

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulo- ja menojen riittävästä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnittelun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä yksilöidyt toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositason tasolla ei kuitenkaan edellytetä.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Kunta, jonka kuluvalta vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä. Talouden tasapainoperiaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää sen voimavaroja.

Strategia ja toiminnalliset tavoitteet

Hollolan valtuusto hyväksyi 13.12.2021 kuntastrategian, joka ohjaa kunnan toimintaa ja päätöksentekoa vuoteen 2035 asti. Strategia määrittää kunnan arvot ja niiden pohjalta tehdyt visiot toiminnan kehittämisen painopistealueista.

Hollolan arvot:

- Hirveen tulevaisuustaitoinen
- Hirveen rohkee
- Hirveen arvostava
- Hirveen ketterä

Kaksiosainen visiomme:

- Hirveen haluttu
- Hirveen hyvä esimerkki

Toiminnalliset tavoitteet johdetaan strategian ohjelmiin perustuen:

Hirveen hyvä esimerkki:

- Esimerkillinen toimintakulttuuri: Arvot tunnetaan ja niiden pohjalta toimintaan.
- Esimerkillisen hyvän johtamisjärjestelmän
- Esimerkillisen sujuvan ja asiakaslähtöisen toiminnan
- Esimerkillistä tiedolla johtamista
- Tasapainoisen talouden Hollola

Hirveen haluttu:

- Strategian toteutumisen tukeminen monikanavaisella aktiivisella viestinnällä ja markkinoinnilla ja mediatyöllä
- Pitkän aikavälin aluekehityksen suunnan määrittäminen
- Laadukkaan asumisen tarjonnan monipuolistaminen
- Yritys- ja työllisyyspalvelut palvelevat yritysten menestystä ja sijoittumista alueelle
- Kasvamme kestävä kehitys kuntana ja vahvistamme ympäristöä ja luontoa hyvinvoinnin lähteenä
- Edistämme kuntalaisten ja työntekijöiden terveyttä ja hyvinvointia kaikissa ikäryhmissä.

Arviointikertomuksen mukaisesti tavoiteasetantaan tulee kiinnittää erityistä huomiota (selkeys, mitattavuus, raportointi). Toiminnallisten tavoitteiden mittareiden laadintaan pyydetään kiinnittämään erityistä huomiota. Mittarille tulee olla määritelty lähtötaso ja tavoitetaso.

Strategian ohjelma	...	Vastuutaho	Tavoitteen toteuttamiseen tarvittava määräraha
Talousarviovuoden tavoite/toimenpide	Mittari (tavoitetaso ja lähtötaso)		
....	nn (nimetty)	

Kuntakonsernin tytäryhteisöjen tulee toimia kunnan valtuuston strategian mukaisesti ja konserniohjetta noudattaen. Kuntakonsernin tytäryhteisöille asetetaan talousarviossa tavoitteet kuten kunnan omille toiminnoille. Tytäryhteisön tulee omassa tavoiteasetannassaan kuvata, miten yhtiö tukee toiminnallaan kunnan strategian toteutumista. Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen tavoitteiden laadinnassa käytetään samaa pohjaa kuin kunnan tavoitteiden laadinnassa. Konserniyhtiöiden tulee noudattaa tavoitteiden laadinnan osalta samaa aikataulua kuin kunnassa.

Menopainelaskelman mukainen tuloslaskelma

Menopainelaskelma on laadittu hyväksytyin taloussuunnitelman pohjalta, jota on tarkistettu seuraavasti:

- henkilöstömenojen arvioidaan kasvavan 3,1 %:ia
- kustannustason arvioidaan nousevan 6,0 %:ia
- sote- ja pelamenojen poistuminen alueuudistuksen myötä, vaikutus -83,4 milj. euroa
- verotulot vähennykseksi on arvioitu 50 milj. euroa (v. 2023 verokertymään sisältyy vuoden 2022 joulukuun leikkaamattomat tilitykset - vaikutus n. 3,5 milj. euroa)
- valtionosuuksien vähennykseksi on arvioitu 28,1 milj. euroa
- vesihuoltolaitoksen tuloksen tulee päätyä nollaan
- ympäristöterveydenhuollon tuloksen tulee päätyä nollaan
- jo päätetyt talouden tasapainottamistoimenpiteet ja palveluverkkoratkaisun muutokset otetaan täysimääräisesti huomioon
- päivähoidossa olevien lasten määrään ja oppilasmäärään laskun vaikutus otetaan huomioon täysimääräisesti ryhmäkoot optimoiden
- strategian toteuttamiseen on erikseen varattu 1,3 milj. euron määräraha

Tuloslaskelma, 1000 euroa

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Ennuste 2022	Raami 2023
Toimintatuotot	29 631	30 981	30 761	32 815
Valmistus omaan käyttöön	69	50	50	50
Toimintakulut	-156 450	-167 886	-168 601	-90 814
TOIMINTAKATE	-126 749	-136 855	-137 790	-57 949
Verotulot	99 700	100 000	101 400	51 500
Valtionosuudet	43 573	46 500	47 100	19 000
Rahoitustuotot ja -kulut	781	122	622	-181
VUOSIKATE	17 305	9 767	11 332	12 370
Poistot ja arvonalentumiset	-8 964	-9 395	-9 395	-9 861
Satunnaiset erät	1 427	0	0	
TILIKAUDEN TULOS	9 768	372	1 937	2 509
Poistoeron muutos	-4 973	-4 750	250	250
Varausten muutos	-4 700	5 000	0	0
TILIKAUDEN YLI-ALIJÄÄMÄ	95	622	2 187	2 759

Ohjeet vuoden 2023 talousarvion laadintaan

Palvelualueet valmistelevat talousarvioesityksensä siten, että palvelualueen sitova taso on toimintakate. Palvelualueiden raamissa on otettu huomioon mm. talouden tasapainottamisohjelma ja siihen sisältyvä palveluverkkoratkaisun vaikutus, arviot henkilöstömenojen ja kustannustason nousuista.

Strategian toteutus - palvelualueille kohdentamaton varaus

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintakulut	0	-500	-1 300	-800	—%
TOIMINTAKATE	0	-500	-1 300	-800	—%

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja tappiot

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	165	300	300	0	0,0 %
Toimintakulut	-11	0	0	0	—
TOIMINTAKATE	154	300	300	0	0,0 %

Konsernipalvelut

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	1 423	2 517	2 687	170	6,7 %
Toimintakulut	-5 263	-5 771	-5 849	-78	1,4 %
TOIMINTAKATE	-3 840	-3 254	-3 162	92	-2,8 %

Kunnan sosiaali- ja terveystaloudet (v. 2023 ympäristöterveyden huolto, Hollolan osuus sekä osuus tasausmaksusta)

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	395	0	0	0	—
Toimintakulut	-74 864	-82 150	-750	81 400	-99,1 %
TOIMINTAKATE	-74 469	-82 150	-750	81 400	-99,1 %

Hyvinvoinnin palvelualue

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	4 183	4 191	3 818	-373	-8,9 %
Toimintakulut	-50 571	-52 717	-53 904	-1 188	2,3 %
TOIMINTAKATE	-46 387	-48 526	-50 086	-1 560	3,2 %

Elinvoiman palvelualue ilman VHL

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	18 696	19 268	18 797	-471	-2,4 %
Valmistus omaan käyttöön	69	50	50	0	0,0 %
Toimintakulut	-23 183	-24 332	-22 629	1 703	-7,0 %
TOIMINTAKATE	-4 418	-5 014	-3 782	1 232	-24,6 %

Hollolan Vesihuoltolaitos

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	4 768	4 705	4 713	8	0,2 %
Toimintakulut	-2 550	-2 416	-2 581	-165	6,8 %
TOIMINTAKATE	2 218	2 289	2 132	-157	-6,9 %
Rahoitustuotot ja -kulut	-312	-308	-306	2	-0,7 %
Poistot	-1 887	-1 981	-1 826	155	-7,8 %
Tilikauden yli-/alijäämä	25	0	0	0	—

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto

	Tilinpäätös 2021	Talousarvio 2022	Raami 2023	Muutos, 1000 euroa	Muutos- %
Toimintatuotot	0	0	2 500	2 500	—
Toimintakulut	0	0	-2 500	-2 500	—
TOIMINTAKATE	0	0	0	0	—
Tilikauden yli-/alijäämä	0	0	0	0	—

Investoinnit

Investointimenojen suunnittelussa noudatetaan talousarviossa 2022 hyväksyttyä investointiohjelmaa sekä sen jälkeen tehtyjä hallituksen ja valtuuston linjauksia mm. MAL/KUHA-sopimukset. Investointien suunnittelussa tulee ottaa huomioon vaikutukset käyttötalouteen ja investointeja tulee tarkastella kriittisesti.

Investointisuunnitelma laaditaan kymmeneksi vuodeksi vuosille 2023—2033, joista vuodet 2023—2028 esitetään tiivistetyssä muodossa varsinaisessa talousarviokirjassa. Hankekohtainen investointisuunnitelma esitetään talousarvion liitteenä.

Palvelualueet laativat irtaimen omaisuuden investoinneistaan esityksen osana talousarvioesitystään ja toimittavat sen konsernipalveluille talousarvion laadinta-aikataulun mukaisesti.

TALOUSARVIO 2023 JA TALOUSSUUNNITELMA 2024-2026 TEKNISET OHJEET

Talousarvion rakenne ja sitovuus

Talousarvio laaditaan valtuustoon nähden sitovaksi joko brutto- tai nettomääräisenä. Se jakaantuu tuloslaskelma- ja käyttötalousosaan sekä investointi- ja rahoitusosaan. Taseyksiköt laativat omat tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosat, joiden sitovuus on tilikauden yli-/alijäämä. Talousarviorakenne ja sitovuudet on esitetty seuraavassa taulukossa.

KÄYTTÖTALOUSOSA	SITOVATASO
Konsernipalvelut	toimintakate
Tarkastustoimi	toimintakate
Hyvinvoinnin palvelualue	toimintakate
Elinvoiman palvelualue	toimintakate
Vesihuoltolaitos	tilikauden ylijäämä (alijäämä)
Ympäristöterveydenhuolto	tilikauden ylijäämä (alijäämä)

TULOSLASKELMAOSA	SITOVATASO
Korkotulot ja menot	nettoarvio
Muut rahoitustulot ja menot	nettoarvio
Verotulot	arvio
Valtionosuudet	arvio

RAHOITUSOSA	SITOVATASO
Antolainat	nettoarvio
Lainanotto ja lyhennykset	nettoarvio

INVESTOINTIOSA	SITOVATASO
Valtuustoon nähden sitovat tasot	
Kiinteä omaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
Julkinen käyttöomaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
Irtain omaisuus	Investointisuunnitelman loppusumma
Arvopaperit ja osuudet	Investointisuunnitelman loppusumma
Talonstrakennusinvestoinnit	Investointisuunnitelman loppusumma
Hallitukseen nähden sitovat tasot	
Julkinen käyttöomaisuus	Hankekohtaiset yli 2,0 milj. euron investoinnit
Talonstrakennusinvestoinnit	Hankekohtaiset yli 2,0 milj. euron investoinnit

Laadintaperusteet ja ohjeet

Palvelualueet laativat talousarvio ja taloussuunnitelmat edellä esitettyjen sitovuuksien mukaisesti. Palvelualueilta edellytetään huolellista paneutumista myös talousarviovuoden jälkeisten taloussuunnitelmavuosien valmisteluun ja laskentaan, jotta suunnitelmakaudelle saadaan realistiset esitykset. Oleellista on huomioida menoissa ja tuloissa sellaiset toiminnalliset muutokset, jotka perustuvat tiedossa oleviin tuleviin lainsäädännöllisiin velvoitteisiin tai väistämättä edessä oleviin volyymin muutoksiin.

Sisällön ohjeistus talousarvioesityksen osalta (kh/kv)

Palvelualueiden osalta esitetään

- palvelualuejohtajan katsaus (sis. kuvauksen olennaisista muutoksista toiminnan osalta)
- palvelusuunnitelma vuodelle 2023
- palvelusuunnitelma suunnitelmavuosille
- valtuustotason strategiset tavoitteet vuodelle 2023
- olennaiset palvelujen laajuutta kuvaavat tunnusluvut
- palvelualueen suppea tuloslaskelma ja sitovat tasot
- arvio määrärahan jakautumisesta vastuualueittain
- erittely palvelualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista
- investoinnit

Taseyksikön osalta esitetään

- palvelualuejohtajan katsaus (sis. kuvauksen olennaisista muutoksista toiminnan osalta)
- valtuustotason strategiset tavoitteet vuodelle 2023
- palvelusuunnitelma vuodelle 2023 ja olennaiset palvelujen laajuutta kuvaavat tunnusluvut
- palvelusuunnitelma suunnitelmavuosille
- palvelualueen suppea tuloslaskelma ja sitovat tasot
- arvio määrärahan jakautumisesta palveluittain
- erittely palvelualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista
- tuloslaskelma
- rahoituslaskelma
- investoinnit

Talousarvioesityksen liitteet

Talousarvioesityksen liitteenä esitetään palvelualueen suunnitelman toteutumiseen ja toimintaan liittyvät riskit sekä niiden hallintatoimenpiteet. Riskit esitetään aiempina vuosina käytössä olevaa lomaketta ja ohjeistusta käyttäen.

Sisällön ohjeistus talousarvioesityksen osalta (valiokunta/lautakunta)

Palvelualueiden osalta esitetään valiokunnalle / lautakunnalle tehtävässä esityksessä lisäksi

- vastuualuepäällikön katsaus (sis. kuvauksen olennaisista muutoksista toiminnan osalta)
- vastuualueen palvelusuunnitelma vuodelle 2023
- vastuualueen palvelusuunnitelma suunnitelmavuosille
- valiokunta/lautakuntatason strategiset tavoitteet vuodelle 2023
- palvelujen laajuutta kuvaavat tunnusluvut vastuualueittain
- vastuualueen suppea tuloslaskelma ja valiokuntaan / lautakuntaan nähden sitovat tasot
- arvio vastuualueen määrärahan jakautumisesta palveluittain
- erittely vastuualueen määrärahoissa ja tuloarvioissa huomioon otetuista muutoksista

Laskentaperusteet ja lukuihin liittyvä ohjeistus

Taloussuunnittelujärjestelmään syötetään palvelualueen talousarvioesitys vuodelle 2023 sekä taloussuunnitelma vuosille 2024-2026 sekä palvelualueen investointiesitys vuosille 2023-2028. Talousarvio ja taloussuunnitelmavuodet (käyttötalous ja investoinnit) syötetään 100 euron tarkkuudella.

Sisäiset erät

Palvelualueiden ja taseyksikön sekä peruskunnan palvelualueiden väliset ostot ja myynnit ovat kunnan sisäisiä tapahtumia (esim. ruokapalvelu, siivous, tilavuokrat ym.). Vastuualueen/tulosityksikön, jonka talousarvioehdotukseen sisältyy sisäinen tuloerä, on varmistuttava siitä, että vastaavan suuruinen summa sisältyy kuluna sen yksikön talousarvioehdotukseen, joka sisäisen erän maksaa. Sisäiset erät tulee ottaa huomioon myös suunnitelmavuosilla.

Palkat ja palkkiot

Henkilöstön palkkamäärärahojen arviointi perustuu henkilöstösuunnitelmiin ja toukokuun 2022 toteutuneisiin palkkakustannuksiin. Henkilöstömenojen kasvuksi varataan vuodelle 2022 3,1% toukokuun 2022 palkkatasoon ja vuosille 2024-2026 2,5%/v. Palkkojen budjetointia varten toimitetaan palvelualueille kustannuspaikkakohtaiset luettelot henkilöstöstä.

Henkilösivukulut

Kuntatyönantajan henkilösivukulujen lopulliset prosentit eivät ole vielä selvillä, jonka vuoksi laskennassa käytetään alla olevia prosentteja. Mikäli sosiaalivakuutusmaksuihin tulee merkittäviä muutoksia, päivitetään prosentteja talousarvioprosessin aikana. Sivukuluprosentit tallennetaan vuoden 2023 osalta taloussuunnitteluohjelmaan, joka laskee sivukulut automaattisesti.

	2023
Sairausvakuutusmaksu	1,43%
Tapaturmavakuutusmaksu	0,30%
Työttömyysvakuutusmaksu	2,05%
Taloudellinen tuki (ryhmähenki vak.)	0,03%
Työkyvyttömyysmaksu	1,10%
JuEL-maksu (palkkaperusteinen)	15,80%

Tasausmaksu

Eläkemenoperusteinen KuEL maksu poistuu ja tilalle tulee tasausmaksu, joka ei enää perustu aiheuttamisperiaatteen mukaisesti toteutuneisiin eläkevastuisiin vaan tasausmaksu kohdistetaan kuntiin verorahoituksen perusteella. Vuonna 2022 eläkemenoperusteinen KuEL maksu on 1,84 milj. euroa, josta 0,9 milj. euroa on kohdistunut sotemenoihin ja 0,94 kunnan muihin menoihin. Kunnan maksuosuus tasausmaksusta on Kevan arvion mukaan 1 344 000 euroksi.

Muut henkilöstöön liittyvät määrärahat

Palvelualueen tulee varata omaan talousarvioonsa henkilöstönsä koulutukseen tarvittavat määrärahat. Pääluottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen palkkakustannukset (luottamustoimen tehtävienhoidosta aiheutuva osuus kokonaispalkasta) budjetoidaan keskitetysti henkilöstöpalveluille.

Poistot

Käsitellään talousarviokirjassa palvelualueiden osalta määrärahan ulkopuolisena eränä. Vesihuoltolaitoksen osalta poistot sisältyvät sitovaan määrärahaan. Poistojen laskennassa noudatetaan valtuuston hyväksymää poistosuunnitelmaa.

Investoinnit

Investoinneista laaditaan pitkän aikavälin suunnitelma. Talousarviossa investoinnit esitetään viideltä vuodelta. Investoinnit suunnitellaan taloussuunnitteluohjelmaan.

Investoinnit ovat useiden vuosien ajan käytössä olevia hyödykkeitä kuten rakennukset. Myös yli 10 000 euron ohjelmistolisenssit käsitellään investointiosassa. Olennaisuuden ja varovaisuuden periaatteet huomioiden voidaan vähäarvoisten aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden hankintamenot kirjata kokonaisuudessaan tilikauden kuluksi (vuosikuluksi), vaikka hyödykettä käytettäisiinkin useita vuosia. Pääsääntöisesti alle 10 000 euron (veroton) hankintoja ei tule kirjata investoinniksi vaan vuosikuluksi.

Investointimenoja eivät ole:

1. Menot, jotka ovat luonteeltaan lyhytvaikutteisia tai rinnastetaan niihin
 - erilaiset pakolliset ympäristövelvoitteiden aiheuttamat menot esim. kaatopaikkojen maisemointi
 - vahinkojen korjaaminen
 - tarpeen mukaan toteutettavat korjaustyöt, jotka ylläpitävät käyttömahdollisuuksia
 - purkamismenot
2. Hyödykkeen käyttöaikaan kohdistuvat menot
 - laitteen tai ohjelmiston käyttöönottokoulutus
 - kuluvat tarvikkeet ja varaosat
3. Investointia edeltävät selvitykset
 - investointivaihtoehtojen, toteutustapojen tai sijoituspaikkojen kartoittaminen
 - kuntokartoitukset, sisäilmatutkimukset jne.
4. Investoinnin toteutusaikana syntyvät muut menot
 - väistötilojen menot, ylimääräiset kuljetusmenot jne.
5. Menot, jotka eivät kelpaa hankintamenoiksi
 - yleishallinnon menot (osa ns. yleiskustannuksista), myös vahingonkorvauksen hakemisen menot jos puutteita tai ongelmia aikataulussa
 - rahoitusmenot
6. Erät, jotka ovat luonteeltaan muita liiketapahtumia
 - palautettavat liittymismaksut saamisia
 - hyödykkeen rakentaminen myytäväksi vaihto-omaisuutta

Sen sijaan investointimenoja voivat olla:

- purkamismenot ja puhdistusmenot silloin, kun ne syntyvät maa-alueen hankinnan yhteydessä ja ovat tarpeen maa-alueen käyttökelpoiseksi saattamiseksi
- suunnittelumenot, kun kohde on tiedossa (jos kohde ei toteudu, kirjataan kertaluonteisena poistona tulokseen)
- sijoitukset säätiöihin, jos säätiön toiminta palvelee kunnan toimintaa (muu pitkävaikutteinen meno)
- toisten (julkis) yhteisöjen investointeihin osallistuminen (muu pitkävaikutteinen meno)

Rakennusinvestoinnin yhteydessä ns. ensikertaisena kalustamisena kaikki irtaimet kalustot ja koneet aktivoidaan, vaikka yksittäisten laitteiden arvo olisi alle 10 000 euroa. Myös jos hyödyke koostuu useasta eri komponentista, joiden yhteenlaskettu hankintameno ylittää 10 000 euroa, se merkitään pysyviin vastaaviin ja kirjataan normaalisti poistoina vaikutusaikanaan kuluiksi.